

DEIÀ: RECERCA LINGÜÍSTICA I ESCOLA UNITÀRIA

PER JAUME ALBERTI

PRELIMINARS I DADES

Uf!, la por que tens quan et comanda el llibre de text, les fitxes i el contingut oficial!; la por que tens de desfer-te'n i arriscar-te a fer i a deixar fer un llenguatge més personal i propi i a prop de l'al.lot! Penses que ets responsable - que l'alumne sàpiga una quantitat de vuit cursos de llenguatge institucionalitzats - en unes lletres majúscules i puntets: E.G.B., i el cap et bull quan "borines" altres maneres de fer més mengívola, només més mengívola, la cultura lingüística massa paudada i escolaritzada.

Amb aquesta por vaig començar a Deià el curs 1972-73. L'Escola Unitària Esta - tal me donava vuit cursos i un nombre d'alumnes que mai han passat de trenta, ninvant el treball sucador que representa tenir un grapat de nivells.

En aquell moment l'autor de lectura de torn era En Freinet i en principi una - hora setmanal (amb acceptables resultats) de text lliure em va animar a continuar - robant hores de llenguatge al llibre. A poc a poc la poreta s'anava substituint per altres recerques personals o d'autors, que després exposaré, i paral.lelament seguia el mateix camí experimental en plàstica i organització de l'escola.

L'escola ha conegut distints agrupaments de nivells i sexes per raons d'inicia - tiva pròpia i de pares o d'ordre administratiu. Sempre he hagut de lluitar per do - nar cabuda en poques hores a tots els nivells de torn, lo que m'ha obligat a cercar nous camins de treball, on l'agrupament de cursos en un respectás les distintes - edats o possibilitats que els petits aprofitassin els treballs investigadors dels - majors.

Aquest curs comença (77-78) és el primer sense llibre de text i, així i tot, - encara no sé si de veritat m'he tallat bé el cordó umbilical.

Les experiències lingüístiques s'han fetes i es fan en castellá i catalá, però dissortadament, per factors de possibles o forçats canvis d'escola (actualment el - cinqué curs es fa ja a un grup escolar) el castellá és predominant.

- (1) Aquest treball pot ser resum del curs de llenguatge fet a l'Escola d'Estiu - 1977 de Ciutat de Mallorca, on l'exposava sota el títol "ELS TEXTOS I LECTURES DE L'INFANT!!"

EL TEXT LLIURE I LA SUGGERENCIA CREATIVA

Parlar de text lliure no és parlar obligatòriament d'En Freinet, però és a través del seu moviment que l'he conegut i m'ha servit de base. En poques paraules, per a molts és prou conegut, el text lliure és el resultat de deixar que l'alumne escrigui amb llibertat temàtica i formal - la redacció sobre les pròpies vivències. - Ell duu escrit a l'escola un bocinet del seu món i En Freinet i els seus continuadors, seguint l'anomenat mètode natural - de lectura i escritura, treballen aquest text a classe:

-Primer cada alumne fa la lectura de la seva obra la resta de la classe;

-Després, entre tots, es selecciona una redacció que és copiada a la pissarra i corregida ortogràficament i sintàcticament lo necessari, procurant no modificar ni retallar-la massa, per a no arribar a assassinar la seva originalitat.

-i finalment, s'imprimeix el text i es distribueix a classe i a altres escoles, formant una part de la correspondència escolar potenciada p'en Freinet i seguidors.

El text lliure que hem arribat a fer a Deià parteix de la mateixa base pedagògica de fer l'estudi de la llengua partint de l'aportació de l'al.lot, però des passes esmentades no es primfilen exactament igual.

A-ABANS DEL TEXT

En principi només me limitava a con-
vidar l'alumne a escriure les seves vivèn-
cies. No parlava gens ni mica dels nous -
continguts i formes expressives, i només=
alguns alumnes, prou rics lingüísticament
aconseguien encetar nous temes que no fos
sin els de cada dia de la vida del poble=
(prou bons, però limitats si se volia un-
treball més creador) o noves formes apar-
tades de la purament narrativa.

En aquests moments, cada setmana con-
vit i suggeresc, mai oblic. Cada un és -
lliure d'optar pel seu propi camí o expe-
rimentar el nou fons temàtic o la distin-
ta forma lingüística.

Suggeresc parlar de contaminació, ron-
dallística popular, amor de parella, crí-
tica social, la població on es viu, absurd-
ecologia, personificació de les coses i -
la naturalesa (animals i vegetals), quali-
tats, personals, ciència ficció, canvis -
en els contes clàssics, doble personali-
tat, escola...

I suggeresc escriure en diàleg (que-
permeten fer estudi posterior del guió, -
punt i coma, punt i apart, interrogació, -
admiració i parèntesi), metàfores (apropia-
des per a l'estudi de noms i verbs i col-
locació sintàctica), poesies (rima, ritme
encadenaments de paraules), augmentatiu-
i diminutius, travallengues (derivació i=
composició) onomatopeies, col·leccions lè-
xiques, definicions, derivacions, composi-
cions, narracions (verbs), descripcions -
(adjectius)...

Donar exemples de tots aquests càlcs
és molt extens i més propi d'un volum, pe-
rò bé en podem veure alguns:

Mirau les pàgines centrals

M'ajuda a fer camí dins la suggerèn-
cia de temes i formes la presentació dels
nous llibres de la Biblioteca (setmanal -
ment dos o tres) i altres treballs ante-
riors de literats o alumnes. Els primer -
anys jo no escrivia text lliure, només era
coordinador i espectador, després, a una=
junta es decidí que jo també n'escriviria
i vaig encetar per a mi un nou camí, el de
l'experimentació conjunta mestre-alumne.

B-SELECCIÓ DE TREBALLS

Els dilluns de cada setmana es llegei-
xen els textos i es seleccionen per a pu-
blicar a revista tots aquells que passen-
la meitat dels vots totals de la classe.

Després, distintament a com fa en -
Freinet, personalment escull el més apro-
piat per a correcció conjunta a la pissar-
ra, perquè quasi bé sempre la redacció -
més ben confeccionada ortogràficament i -
sintàcticament és la més votada.

C-CORRECCIÓ CONJUNTA

El text escollit, no molt extens, es
copia a la pissarra per mi o alumne amb -
cal·ligrafia acceptable i després en dis-
cussió conjunta es parla primer de les -
faltes ortogràfiques i després de l'estruc-
tura, on és de molt interès fer veure, se-
gons l'edat del grup, la repetició de pa-
raules i substitució per sinònims, l'exce-
ssiu encadenament de frases amb la conjuc-
ció "i" i l'absència de punts, l'encomat-
i la subordinació de frases... Si el text
esmentat fa especial referència a qualche
regla ortogràfica aplicable, s'inclou una
noteta normativa marginal.

Totes les altres redaccions es correi-
xen per mi s'entreguen a l'alumne amb ano-
tacions que l'ajudin a per a pròxims es-
crits. Si és necessari pel nombre de fal-
tes, es copia de bell nou.

D-REVISTA ESCOLAR

La revista escolar parteix d'inicia-
tiva pròpia per a crear un interès en es-
criure textos que després possiblement se-
ran publicats i difosos. La revista té un
consell de redacció que decideix les redac-
cions a escollir i a més a més distribueix
i admet o no altres tipus de treballs.

La impressió de la revista es fa pels
mateixos alumnes, havent de distingir la-
confecció de les portades i la confecció-
de les pàgines interiors.

Portada i contraportada tenen una di-
recta comunicació amb les experiències -
plàstiques i d'elles hem arribat a fer im-
pressió en suro, relleu de ceres, glicerí-
na, són després cosides i supervisada la-
compaginació, com un treball més de taller
pels propis alumnes. Només manca la dis-
tribució-venda que es fa a Deià, centres
escolars i mestres interessats.

"La Bona Vista", revista anterior, i
principalment de segona etapa d'E.G.B., i
"Sa Barrera Rompuda", l'actual dels qua-
tre primers nivells, tenen una tirada de-
100-130 exemplars.

Crec que el text lliure pot ser d'una
riqueza sorprenent si paral·lelament es -
potencia la creativitat amb el joc que -
ens poden oferir les distintes branques -
estilístiques i si paral·lelament la lli-
bertat del contingut té totels les portes
obertes. De vegades la redacció és princi-
pi de discussió, reflexió pel mestre que-
veu criticada la seva tasca, mirall pel
poble o barri al recordar les necessitats
atenció pels pares davant una punyent pro-
blemàtica familiar...; però moltíssimes -
vegades la redacció és només el plaer del
jugar amb l'absurd i la fantasia, d'escol-
tar amb satisfacció les rialles dels com-
panyes que accepten amb gust tot lo que si-
gui comicitat.

A l'acceptabilitat d'un mètode crec- que hi juguen molts de factors: l'entu- siasme del mestre cap a ell, les circuns- tàncies socio- políticoculturals que en- revolten l'escola, el grau de culturalit- zació de l'alumne, el règim intern de l'es- cola... No crec en mètodes meta, estables i únics; no posaré corona al text lliure- com a mètode millor per quantitat i quali- tat d'aprenentatge, però sí que indubta- blement té un enriquiment convivencial que ens ha fet riure força bé i hem après un- poquet, només un poquet, a escoltar-nos i a donar cabdal importància a la creativi- tat i llibertat personal.

2. L'ESTIMUL DE LES LECTURES I LA BIBLIO- TECA.

Veritablement un factor que ens ha - enriquit la confecció dels textos ha estat estimular les lectures de la biblioteca.- Inicialment, i abans que el llibre arribi a l'escola, ja l'he mastegat, com un lec- tor més, i hi he disfrutat o no. Les passa- des constants per les llibreries especia- litzades en temàtica infantil ajuden molt a entrar-hi.

Abans que el llibre quedi quiet a - l'estant, esperant la visita del nin, hi- ha una activitat pont en la qual intent - que la biblioteca visqui amb nosaltres i - no sigui un altar respectat i fos.

Cada volum té la seva presentació, me- va la primera (sucosa si pot ser i que no caigui dins la fàcil frase publicitària)- i d'un alumne la segona, ens dóna la seva- opinió sobre el llibre. Jo el present i el- rif entre els nombrosos braços en l'aire- i el proper dia l'alumne afortunat el co- menta i a continuació, entre tots, analit- zam la seva lectura oral. Després aquest- llibre ja passa a la biblioteca, convidant a tots aquells que s'han quedat amb ganes de llegir-lo que hi vagin.

El funcionament de la biblioteca és- simple: a base de dos alumnes-biblioteca- ris que controlen la fuita i tornada dels volums i decidint entre tots un reglament intern sobre el temps de préstec, quanti- tat de llibres a portar-se'n i mesores en caso de pèrdues o greu deteriorament...

A l'hora de comprar el llibre hi ju- ga molt la intuïció de la primera fullada, però amb el temps he arribat a tenir en - compte:

- la temàtica i forma lingüística, que després m'ajudarà a suggerir en el text - lliure;
- el lèxic apropiat;
- el tamany i impressió de la lletra;
- el dibuix, que amb el contingut ex- pressiu o pictòric m'ajudarà a cultivar - noves tècniques a classe de plàstica;
- el format (temany i resistència);
- i-ennresum, per a quina edat.

QUINS LLIBRES COMPRAR?

He confeccionat una petita llista o- berta, hi ha encara bastantes col·leccions que desconec, que per abreujar només ano- men el títol de la col·lecció (no dels - llibres) i l'editorial. Faig especial re- ferència que són apropiats per a infants- de primer a quart d'E.G.B., doncs és amb- aquest grup que he experimentat més el món del llibre de lectura, quan la continuada experiència m'ha aconsellat eliminar o re- duir el, a vegades, ofegador i anti-esti- mulador llibre de text que dóna, a més - d'una imatge de domini, una imatge de con- trol i qualificacions escolars que pot es- borrar l'afecció neixent a la lectura in- fantil. Una mesura general afortunada per a la fruïció del llibre en general fou la supressió de les qualificacions escolars- fa un any.

La llista de llibres en català es més curta i té un punt greu pels mallorquins. L'infant de les illes dels primers cursos d'EGB no té llibres d'aprenentatge o enri- quiment de la lectura amb lèxic i formes- dialectals apropiades.

Només a partir d'un tercer-quart nivell - els volums editats majoritàriament a Bar- celona poden omplir el buit.

Per a-ppropar més la biblioteca a l'a- lumne s'admeten, en bona resposta, el prés- tec de llibres per a un any. Jo en duc i - els alumnes en duïen. Al mateix temps que ampliam el nombre de volums, possibilitam que lo que es llegeix a caça i escola si- gui o sembli un món comú, mesclant-se sen- se gaire perill els còmics i els llibres.

Per a apropar més la biblioteca a l'a- lumne s'admeten, en bona resposta, el prés- tec de llibres per a un any. Jo en duc i - els alumnes en duïen. Al mateix temps que ampliam el nombre de volums, possibilitam que lo que es llegeix a caça i escola si- gui o sembli un món comú, mesclant-se sen- se gaire perill els còmics i els llibres.

COL·LECCIONS EN CASTELLÀ.

- "La aventuras de Tin Tin" (Juventud)
- "Cuentos para sonreir" (Kapelusz)
- "Cuentos de Leo Lionni" (Kapelusz)
- "Cómo y porqué" (Molino)
- "Natura" (Teide)
- "Barbapapá" (Juventud)
- "Los libros de los colores" (La Galera)
- "Cuentos Populares" (La Galera)
- "Fábulas" (La Galera)
- "Las cosas de cada día" (La Galera)
- "Moby Dick" (La Gaya Ciencia)
- "Biblioteca educativa infantil" (Molino)
- "Mi primera biblioteca básica" (Molino)
- "Labor bolsillo juvenil" (labor)
- "Poquito a poco" (La Galera)
- "Serendipity" (Altea)
- "Gigante" (Teide)
- "Cada dia aprendo algo" (Molino)

- "Richard Scarry" (Bruguera)
- "Fàbules de ahora mismo" (Altea)
- "Primeras imágenes, primeras palabras" (La Galera)
- "Asterix" (Bruguera)
- "Zoo" (Bruguera)
- "Ecología para niños" (Fontanella)
- "Chiribit" (Vicens Vives)
- "La hora del cuento" (Juventud)
- "Grandes Autores" (Lumen)
- "Los grumetes de la Galera" (La Galera)
- "Edición Escolar" (Everest)
- "Cuentos y leyendas" (Labor)
- "Doncel bolsillo" (Doncel)
- "Especial color" (Doncel)
- "Janosch" (Lumen)

COL·LECCIONS EN CATALÀ

- "Babar" (Aymà S.A.)
- "Kukurukú" (Juventud)
- "Els llibres dels colors" (La Galera)
- "Avui sabreu" (Teide)
- "Contes populars" (La Galera)
- "Gloses i estribots" (Institut d'Estudis Eivissencs)
- "Fàbules" (La Galera)
- "Les coses de cada dia" (La Galera)
- "A poc a poc" (La Galera)
- "Gegant" (Teide)
- "Primeres imatges, primeres paraules" (La Galera)
- "Cavall Fort" (Sta. Maria)
- "Teatre, joc d'equip" (La Galera)
- "Historietes exemplars" (Balmes)
- "Els grumets de la Galera" (La Galera)
- "Rondaies Mallorquines" (Moll)

didó

joguines didàctiques

material pedagògic

treballs manuals

entreteniments

BERENGUER DE SANT JOHAN, 4

tel. 21 77 98

COSTA Y LLOBERA, 10

tel. 46 36 15.

TEXTES

-BARTOMEU MUNTANER de 7 anys escriví en els cursos -76-77, i publicat a la nostra revista "Sa Barrera Rompuda-3" una redacció amb una anterior suggerència de substituir els subjectes oracionals per les seves onomatopeies:

"EL RUIDO DE LAS ONOMATOPEYAS"

El bup bup hizo zis zis y levantó la pier na de detrás.

El miau hizo remamiau miau.

La coc coc llamó a la piu piu.

La rom rom rom no hizo rom rom, tuvo que arreglarla el mecánico.

La taxín taxín xín xín bom bom pum sonaba en la feria de sóller.

El quiriquire llega al estómago de su señor.

La mee mee hizo un mii.

Un globo hizo bum.

Con un buuuuuuuuuuu se viaja muy bien."

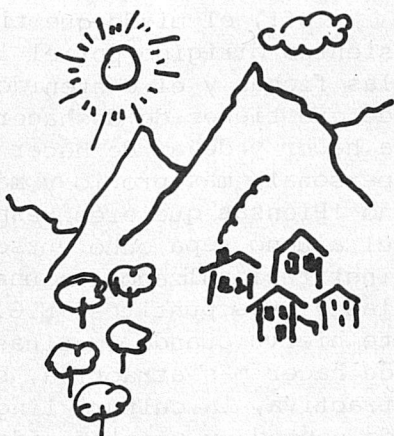
-ANTONI JAUME de 13 anys escriu en el curs 75-76, publicat a la nostra Revista "La Bona Vista-7" una poesia de versos encadenats, una sola rima i tema no suggerit.

"VAMPIRS"

Una vegada
es vampir
des camí
va collir
un tronc
de romaní

Es vampir
des romaní
va collir
un cassolí.

Es cassolí
va servir
per a pegar
pes caperrí
des vampir
des camí."

-DAMIA HEINE de 11 anys (curs 75-76, "La Bona Vista-6") escriu un absurd que et recorda els guions dels Germans Marx o les sortides lingüístiques de Tip i Coll.

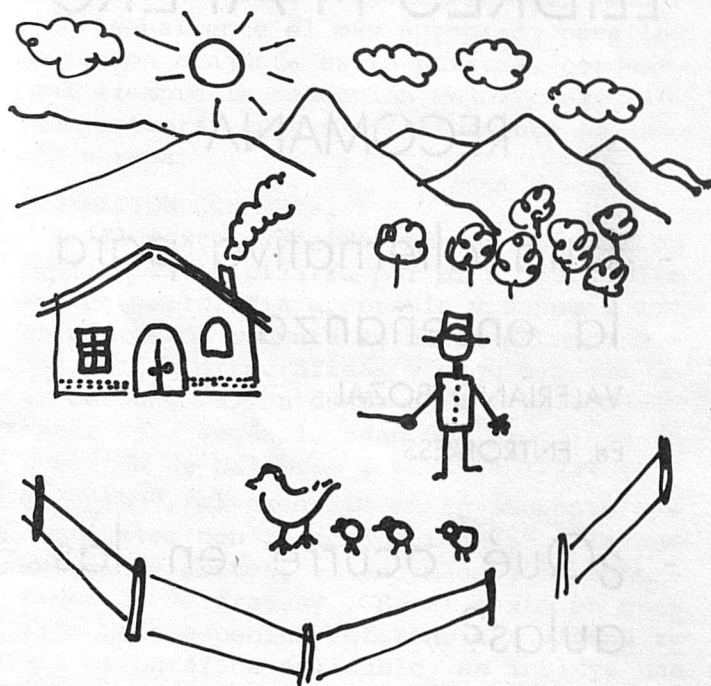
"LLIÇO II; LA GALLINA, pel famós científic Von Leonidas Pantolf, es qui va fer el viatge a Marte.

La gallina comú (gallinis empardalatis hovipis) es un mamífer. Se reproduceix per cantaranos: dins cada cantarano surt un ase que llavor se tepará d'una tele de seda comprada a "Galerias Preciados" i farà se matamorfosi. Una gallina té ales d'avio i cada més les hi han de tallar. Se dormen de dia perquè es pel vespre que fan cantaranos, Per a tenir gallines has de preparar moltes coses perquè és pel vespre que fan cantaranos, Per a tenir gallines has de preparar moltes coses perquè són molt delicadas. Primer lis fas una cambra dins la casa, amb estufa i televisió perquè si no no fan cantaranos. Llavors, de dia, les afiques un llit de matrimoni; si són moltes lis prepares abans una botella d'aigua calenta, lis cantes un no-ni-no (encara que sigui un rock lis agrada perquè ja sabem com és sa jovintut d'avui) Si dels cantaranos no surten ases, les pots munyir. Quan se moren se tiren dins es foc i la cendra amb pixat d'ovella és molt bona. Ara ja vos he dit lo més imprescindible de la gallina i sa lliço III, si Déu Vol, vos xerrará del gall."

-JOAN MARCOS RUL.LAN (10 anys, 74-75. "La Bona Vista-6") recordar un dia la necessitat d'un camp de joc que ara Deiá, en part ja té.

"TENER UN CAMPO ES UN SUEÑO

En Deyá faltan algunas cosas. Una de ellas es un campo donde uno pudiera dar a una pelota, o correr, columpiarse, etc. - Si nosotros los niños tuviéramos un campo se ahorraría que los vecinos no estuvieran malhumorados, que la pelota no saliera a la carretera y Antonio no se pegara con un coche. Nosotros íbamos a un campo, pero nos expulsaron e igual en el Puig. Yo creo que los padres estarían dispuestos a pagar para que sus hijos pudieran jugar. No es que el terreno esté desnivelado, puesto que hay huertos que no se cultivan y que a nosotros nos irían de mil maravillas. Mientras eso no se cumpla, seguirán los vecinos incómodos, la pelota en la carretera y cosas por el estilo, normales de niños. Con un poco de colaboración y buena voluntad del Ayuntamiento, nuestros sueños podrían verse realizados."

-JAUME JAUME (7 anys 73-74, "La Bona Vista, 3") escriu una sorprenent redacció personificant tres signes ortogràfics.

"LOS TRES: PUNTO; COMA, PUNTO Y COMA

Punto hace un agujero con un clavo
Para poder dormir.
Coma hace una raya en la bombilla
para soñar por la noche
Punto y coma hace un punto
y se mira,
luego hace una coma
y se pinta;
se asusta
y da el susto a Coma,
Luego coma a punto
y todos hacen un agujero
para dormir por la noche."